

gošću tvoračke akribije doveo do savršene funkcionalnosti u poetskom govoru. Riječju, varljiva, opora, neposlušna, sipka i krhka pjesnikova građa, pijesak i biserje pred pjesnikom za poetski vez po bijeloj pustinji neispisane hartije, Đuretić, pjesnik koji je još prije prve knjige »ispekao« tvorački zanat, prvo isproba na jeziku, poput onog čudesnog neimara u Andrićevom *Mostu na Zepi*, koji jezikom kuša ukus maltera i sedre, pa ih tek onda uziduže u svoje poetske blokove, stihove, od kojih potom pažljivo zida poetske građevine, knjige.

Đuretić njeguje kratke poetske oblike. To su mahom zapisi distihovnih oblika bez obaveznih rima, izuzev unutrašnjih ritmova i povremenih i spontanih ritmičkih spregova, zatim minijature, koje ponekad imaju vid distiha, aforizma ili obrazac klasičnih strofa, kao i klasični oblici pjesama, koje ne prelaze četiri strofe i nijesu skamenjenih shema, nego su to najčešće sublimi gipkih varijacija i melodičnih iskaza, čije je najviše odličje sažetost.

Nedohvat je neobična knjiga pjevanja o rađanju pjesme, o samom činu pjesnikovanja, o klici u kojoj stanuje slovo života, pjesme i smrti, o znamenima pjesme, prepoznavanju znakova pjesnikovih na pojavama i stvarima u svijetu u kojem pjesnik pjesmu sluti, sanja, čeka i sriče njena srećna slova. Kritičari će u knjizi *Nedohvat*, samo oni koji istinski oslušnu i više puta njom tišinu ozvuče, prepoznati lajtmotiv koji je prisutan u svakom njenom štitu, a to je čin pjesnikovog življenja za pjesmu, jer je Đuretić kroz cijelu ovu knjigu izgovarao svoju poetiku, koja se kroz svih trideset sedam pjesama provlači kao osnovna nit na kojoj je tkana potka refleksije i simbolična građa, više puta pretopljena i od zemlje očišćena, iskusnog poetskog govora. Svako štivo ove pažljivo zidane građevine ima svoje pravo mjesto i i svako je sjenčeno u njenom veznom zidu, a u svakom sija po biser pjesnikovih refleksija o činu pjevanja i mišljenja.

Vojin Đuretić je pjesnik koji prije no što zapiše stih, što se dobro osjeća u ovoj knjizi, dugo nosi, osjeća, oprobava svaku misao, dugo svakom riječju »ispira usta«, pa tek kad osjeti njenu upornost u polet je pušta. Koliko je pjesnik zatočnik pjesničke riječi, koliko riječ traži od pjesnika strpljenja i asketske smirenosti, iz ove se knjige to da osjetiti više nego iz niza knjiga nastalih u našim prostorima u posljednjih desetak godina. Može se nekome učiniti da Đuretić svoje stihove i pjesničke oblike suviše cijedi, mnogo sastruguje, skoro ili čak do kosti golcitate ogoljuje. Taj utisak je tačan, ali je to i cilj ovog pjesnika, koji u tom maniru stvaranja prihvata rizik i mogućnost da stvori autohtoni i snažni iskaz.

»Silazim u korijenje
Vrenjem se oglašavam
Na putu do sebe
Kao do beskraj« (*»Da živim«*)

i:

»Ogoli sve do kosti
U jave i nejave« (*»Odbrana«*)

Iz ovih stihova, koje navodimo kao karakteristiku Đuretićevog stvaralačkog metoda, možemo naslutiti da je poeziju, koje je napretek u *Nedohvatima*, ovog manira pogrešno svoditi u okvire izvjesnih ovješalih klasifikacija, kao i to da je o ovoj knjizi teško govoriti impresivnim zahvatom, još teže analitičkim čerečenjima svakog štiva i raznoraznim raspredanjem strukturalnih analiza. Riječ je o sublimnoj poetskoj građi, suptilnoj lirskoj refleksiji, duboko doživljenoj vrućici stvaranja i odanom življenju za pjesmu, a sve se to jače doživljava čitanjem i vraćanjem ovoj knjizi nego što se utisci tog doživljavanja mogu iskazati na prostoru jednog osvrta kao što je ovaj, moramo priznati, kratki i blijedi zapis na marginama ove izuzetno opojne pjesničke knjige, kojom se njen autor uzdigao u sam vrh savremene crnogorske lirike, čiji je sublimni lirski glas osobena i samosvojna pojava u našoj savremenoj književnosti.

AVARICE.

[face 4. 43.

tvrdičluk

VLADIMIR NASTIĆ: »POEZIJA«,
»Veselin Masleša«,
Sarajevo, 1979.

Piše: Dragoljub Jeknić

Poezija jednog pjesnika, izgleda, tek se izdavanjem izbora konstituise kao cjelovito biće poezije, rezultat i čin rada. Tako i poezija Vladimira Nastića, koji je iz šest do sada objavljenih zbirki pjesama izabrao najbolje pjesničke jedinice i satvorio ovu knjigu s četiri tematsko-motivska kruga pjesama: *Na putevima*, *Narod preseli u gradove*, *Život traje i Pokajnice*.

Mucavost, pjesnička mucavost, jedno asocijativno uspostavljanje odnosa i spona između slika i pojmova, između konkretosti i vizija, izuzetno vibratno nagovještavanje pjesničkim riječima koje čuvaju sve obilje svojih značenja, svakako su najtipičnije osobine ovoga pjesništva. Posebno u ciklusima koji sadrže najveći broj pjesama iz Nastićevih posljednjih zbirki *Blagovesti* i *Kad se s proljeća oglasi kukavica*. Čitajući sada te pjesme vidimo koliki je pjesnikov napor da pjesnički artikuliše grč svoga saznanja i iskustva zavičaja, sebe i svijeta, vidimo koliko je duboko u svijesti pjesnikovoj život kao muka neizrecivosti, koliko je ova poezija zbog svega toga fragmentarna, od žile same bičevnosti, i, najzad, vidimo da je i njegov kratki roman *Simatovi budni snovi*, u stvari, u suštini, ova ista poezija pretočena u drugi kalup, lirsko-meditativni.

Hercegovački kamen, krajnja oskudnost na egzistencijalnom planu, dani rata, neprilagodljivost neolitskoj strukturi civilizacije, sjećanja na jame, trajna zapamćenja odlomaka iščašene zbilje, nemoć da se dokuče bilo kakve životne vedrine — to stoji u pozadini svake Nastićeve pjesme, to probija, kao mnoštvo oštrica, svako tkivo njegovog pjesničkog zasnivanja i zakazivanja. Nastić isključivo opservira mukotrpnost događanja elementarnog bivstvovanja kroz fazu kroz koje je u životu prolazio, od djetinjstva do zrelog doba, od uboge kolibice u zavičaju do sobe u neboderu koji mu liči na brod s mnoštvom kovčega iz kojih nema izlaska. Njegov iskaz je ponekad vrlo blizak nadrealističkom pjesničkom izrazu, i gotovo da je druga faza Nastićevog pjevanja jedna varijanta nadrealizma koji je sačuvao svoju razumljivost, koji se ispoljava u postignutom jedinstvu i dobro usklađenoj mjeri neizrecivosti i asocijativnosti, fragmenata stvarnosti i fragmenata čutnje.

Izbor iz Nastićeve poezije pokazuje da on zaista nije napisao mnogo, da se i ovaj broj pjesama može i dalje sažimati u kvalitativnom smislu, i to bitno, ali ovaj izbor pokazuje i to da je Nastić u bosanskohercegovačku poeziju ugradio i relaciju koja je nova, njegova, osobena. Osim maznačenog, ta relacija, to jest Nastićevo pjesništvo, računa i na jednu lukavu u niti pjesme upletenu pjesničku naivnost, koja iznutra patinira pjesničku sliku i pjesničku osjećajnost i čini ih mitskim, čini da zrače izvjesnom svjetlošću prapočetka. Možda, uostalom, to i nije pjesničko lukavstvo i pjesnička naivnost, možda je to strah koji pjesnika hvata kad se nadnese nad zaborav, nad ponor svega o čemu misli i sluti. A Nastić intenzivno misleći o prošlosti sluti budućnost, sluteći budućnost misli o prošlosti. Negdje daleko, i duboko, u njegovim stihovima dodiruju se početak i kraj, i onda čitamo pjesme gotovo s krikom pobune protiv smrti. Ova poezija je puna njenih metamorfoziranih lica.

VELJKO KOVAČEVIĆ: »HUMKA«,
»Mladost«, Zagreb, 1979.

Piše: Zoran D. Čukić

Svijet obaveštajne službe u narodnooslobodilačkoj borbi zbog svoje specifičnosti prikazivan je u nas prvenstveno publicističkim sredstvima, pa slobodno možemo reći da roman *Humka* predstavlja prvi poetsko-psihološki roman na tu temu. Najnoviji Kovačevićev roman i s tematske i izražajne strane nije samo interesantan, nego i, iznad svega, značajan u prostorima i kretanjima savremene prozne književnosti koja je, u traganju za inspiracijom, okrenuta nepresušnim problemima drugog svjetskog rata i narodnooslobodilačke borbe...

Ovaj roman prikazuje aktivnost partizanske obaveštajne Bele koja se skriva pod imenom Olge Tebić i koju narod prezire zbog saradnje s okupatorom. Pruživši veliki doprinos borbi protiv okupatora, Bela povezuje italijanskog oficira Andela Dostija s partizanskim odredom, ne znajući da se pod maskom »antifašiste« krije prevežani oficir italijanske kontraobaveštajne službe, koji zadobija njeno povjerenje i počinje uništavati ilegalnu partijsku i skojevsku organizaciju u gradu. Slučajno on pada u ruke partizanima koji od njega saznaju da ga je među ilegalce uputila Bela i tako (nehotično) omogućila da provali ilegalnu organizaciju. Partizanski komesar Jadran se nalazi u dilemi: kako osuditi Belu? Kako izvršiti smrtnu kaznu nad njom?

Humka, prema izloženoj fabuli, spada u akcione romane. Ta vrsta proze zahtijeva neprekidno nova zbivanja, sve dublju tragediju, hod ka kulminaciji. Samo na rijetkim mjestima (opis života u oslobođenom gradu) pruža se prilika da se prošire okviri naracije. A tada se to čini u kroki potezu. Tome služi i promjena toka pripovjedača: stroga introspekcija ima prioritet nad retrospekcijom, jer introspekcija omogućava stvaranje psihološke